

Jelica Selaković, trener za obuku odraslih, prosvetni savetnik i republički prosvetni inspektor

ispred Udruženja građana RODITELJ – Kragujevac

OCEKIVANJA KOJA RODITELJI IMAJU OD NASTAVNIKA I ŠKOLE KAO INSTITUCIJE

U odnosu na tradicionalnu školu koju poznajemo, uloga škole u savremenim uslovima je znatno promenjena. Mogućnost korišćenja raznih izvora znanja i novi sistem komuniciranja implicira činjenicu da nastavnici nisu više jedini izvori znanja i informacija, niti je škola jedini centar učenja i razvoja mladih. U zavisnosti od sredine u kojoj žive i rade, socioekonomskog statusa porodice, stečenog obrazovanja, ali i sopstvenog životnog iskustva u obrazovanju, očekivanja savremenih roditelja od škole su veoma različita i raznovrsna.

Savremeni trendovi u obrazovanju i izmenjene obrazovne potrebe današnje dece razlozi su za sprovođenje reformi u sferi obrazovanja, pre nego u drugim oblastima. S druge strane, tradicionalna škola je veoma čvrsto utemeljena i koncipirana, a prosvetni radnici nisu uvek spremni za promene, tako da na obrazovnom tržištu kod nas postoji šarolikost u pogledu dostignutog nivoa u reformskim procesima, otvorenosti škola za saradnju sa roditeljima i drugim subjektima, kompetencija zaposlenih nastavnika i primene savremenih nastavnih metoda.

U postojećim uslovima veoma je teško, ali ne i nemoguće, uskladiti očekivanja roditelja sa radom škole. Porodice u kojima vladaju pozitivni odnosi među članovima porodice, omogućavaju optimalne uslove za saradnju i uspešnu realizaciju vaspitno-obrazovnih ciljeva. Roditelji, svojom ličnošću i ponašanjem, utiču na formiranje koncepta vrednosti i stvaranja slike o sebi kod svoje dece, a u zavisnosti od toga kakav koncept o sebi ima dete zavise i njegovi izbori i odluke kao što je izbor škole, slobodnih aktivnosti, prijatelja i dr. U ovakvim porodicama najčešće se usklađuju očekivanja roditelja od škole i postignuća dece u njoj. Naravno da se ovde govori o idealnim uslovima, a nikako o realnosti u praksi.

U praksi se srećemo sa situacijom u kojoj većina roditelja zapravo ne zna šta tačno može da očekuje od nastavnika i škole kao ustanove. Pri tome postoji konstantna opasnost da posao nastavnika bude posmatran iz samo jednog ugla (uloga administratora odeljenske zajednice, ako je u pitanju razredni starešina, ili pukog realizatora propisanog nastavnog programa, ako je u pitanju

[Type text]

predmetni nastavnik). U uslovima nedefiniranih očekivanja od škole i nastavnika, retko koji roditelj sebi postavi pitanja tipa:

- Kakvo obrazovanje zaista želim za svoje dete?
- Kakvu vrstu nastavnika želim za rad sa mojim detetom?

Tek nakon definisanih očekivanja može se očekivati i njihovo potpuno ili delimično ostvarivanje, dok će u bilo kojoj drugoj situaciji roditelju posle kontakta sa školom i nastavnicima ostati gorak ukus izneverenih nadanja.

Danas su očekivanja od škola veća nego ikada. U uslovima tranzicije i svakodnevnog suočavanja sa posledicama globalne ekonomske krize, od škola se očekuje da deci pruže adekvatno obrazovanje koje će im u budućnosti omogućiti ekonomsko blagostanje i socijalnu uključenost. Istovremeno, roditelji od škola očekuju da deca dobiju i obrazovanje o vrednostima, a ne indoktrinaciju koja povređuje principe koje inače poštuje konkretna porodica. Takođe se očekuje i:

- Kvalitetno obrazovanje, u skladu sa međunarodnim uporednim standardima;
- Visoki profesionalizam nastavnika uz nepristrasan tretman prema učenicima;
- Dobra opremljenost škola, a pogotovo IT opremom.
- Otvoren put prema visokom obrazovanju;
- Jednaka prava na obrazovanje deci sa posebnim obrazovnim potrebama i marginalizovanim grupama;
- Bezbedno i zdravo okruženje.

Pojedinačna očekivanja od nastavnika nisu ništa manje zahtevna. Trebalo bi da oni:

- budu eksperti u predmetu koji predaju;
- permanentno unapređuju svoja znanja;
- poseduju pedagoške kvalitete i poznaju obrazovne tehnologije.

Uz sve navedeno, mnogi roditelji su još opterećeni i predrasudom i zabludom da plate nastavnika nisu u skladu sa radnim vremenom koje provode u školama, kao i da, prema radu koji ostvaruju, imaju neprimereno dug godišnji odmor.

[Type text]

Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja predviđeno je da, pored nastavnika, u odeljenju može da radi i pedagoški asistent, ako je u njemu dete sa posebnim potrebama ili dete iz marginalizovane socijalne grupe, te su očekivanja roditelja ove dece pojačana, kada znaju da postoji mogućnost i za pojedinačni, individualizovan rad sa njihovim detetom.

U realnom životu primećeno je da je u školama nedovoljan broj pedagoških asistenata u nastavi, da nije odgovarajuće rešen njihov radno-pravni status, da opis posla i radni zadaci pedagoških asistenata nisu jasno utvrđeni, kao i to da ne postoje kriterijumi o optimalnom i maksimalnom broju učenika sa kojim će asistent ostvariti kvalitetan rad.

Stoga je i Zaštitnik građana uputio Ministarstvu prosvete i nauke [preporuku](#) kojom od ovog organa očekuje da preduzme mere kako bi se obezbedilo angažovanje većeg broja asistenata za podršku u obrazovanju Roma, omogućilo potpunije ostvarivanje prava na jednak pristup obrazovanju, i stvorili trajni, održivi i sistemski uslovi za uključivanje Roma u obrazovni sistem. Roditelji, prilikom očekivanja od škola, treba uvek da imaju na umu da na rad u školi ne utiču samo lične osobine učenika i nastavnika, već i osobine porodice i društvena sredina u koju su uključeni i nastavnik i učenik. Treba, takođe, imati u vidu da je stalnost promena i razvoja u teoriji i praksi obrazovanja nošena moralnom dužnošću i težnjom za unapređivanjem postojećeg stanja – s jedne strane, dok na drugoj strani proces promena sobom nosi potencijalne nejasnoće, propuste i rizike, ograničenja i protivrečnosti, naravno uz mogućnost njihovog ublažavanja i proširivanja granica saznanja.

Kada su u pitanju roditelji dece sa posebnim potrebama, neophodno je da imaju u vidu da je vaspitno obrazovna izolacija i institucionalno zbrinjavanje postojalo do početka sedamdesetih godina prošlog veka, kada su se deca sa smetnjama i teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, u privredno i kulturno naprednijim državama, počele postupno tretirati na ravnopravnoj osnovi s drugim građanima. Njima se tek tada pružila mogućnost pristupa jednakom obrazovanju i obuci, što im omogućuje da do maksimuma razviju svoje potencijale. Obrazovna izolacija u posebnim ustanovama vaspitanja i obrazovanja zamenjuje se politikom inkluzije, koja se primenjuje i u Republici Srbiji. Nažalost, učitelji i nastavnici u odeljenjima sa velikim bojem učenika, još uvek nisu dovoljno pripremljeni niti motivisani za rad sa ovim grupama dece. S druge strane, u oblasti poznavanja deteta, roditelj je ekspert. On poseduje niz veoma korisnih informacija za učitelja, koje mu u velikoj meri mogu olakšati rad, skratiti proces upoznavanja sa detetom i uštedeti dragoceno vreme. Jednostavno rečeno, potrebno je da roditelj edukuje učitelja za rad sa njegovim detetom, čime mu pomaže u izradi individualnog obrazovnog plana i ujedno iskazuje svoja očekivanja od učitelja/nastavnika.

Posebna očekivanja imaju roditelji nadarenih učenika za koje se takođe može kazati da imaju posebne obrazovne potrebe. Oni, s razlogom, od nastavnika i škole očekuju da prepoznaju

[Type text]

i podrže talenat njihove dece, u cilju postizanja vrhunskih, umesto samo odličnih rezultata. Pri tome se ne misli samo na obrazovna postignuća i rezultate na takmičenjima iz pojedinih naučnih oblasti, već i na postizanje rezultata u oblasti sporta, muzike i dr. Činjenica je da ova deca svoj pravi potencijal mogu da razviju uz podršku i rad sa stručnim i kompetentnim nastavnikom. Ona zaslužuju da se škola prilagodi njihovim potrebama i napravi iskorak u primeni novih tehnologija, da prilagodi školski prostor ili raspored rada i usaglasi ih sa paralelnim aktivnostima ove dece.

Najčešće nesuglasice u praksi između roditelja i nastavnika nastaju kada je u pitanju ocenjivanje učenika. Ovo je veoma osetljivo pitanje i u školama često ne postoji razumevanje za nezadovoljstvo roditelja koje se ispoljava kada nisu zadovoljni ocenom koju je njihovo dete dobilo. Ponekad je nezadovoljstvo roditelja izazvano odnosom nastavnika prema učeniku ili roditelju, jer ocena nije na pravi način obrazložena i učenik nije ohrabren za postizanje boljih rezultata ubuduće. U tim slučajevima roditelj najčešće reaguje podnošenjem prigovora ili žalbe na ocenu, što je Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja i predviđeno, ali nije uvek opravdano. Ocenjivanje je veoma složen proces, koji nastavnika obavezuje na stalno praćenje rada i postignuća učenika, uz poznavanje formalnih propisa vezanih za ocenjivanje. Dobar nastavnik je svestan činjenice da se ocenjivanje radi u funkciji napredovanja i razvoja učenika i da treba da ima motivacioni karakter za svakog pojedinog učenika. Ocena nikako ne bi smela da bude instrument za kažnjavanje učenika za nedolično ponašanje na času, da na dete deluje deprimirajuće, da ga demotiviše ili usporava njegov razvoj. U ovakvim situacijama roditelj treba da reaguje, razgovara sa nastavnikom u cilju otklanjanja nastalog problema, a ako taj razgovor ne rezultira pozitivnim ishodom, potrebno je da se obrati stručnim službama, direktoru škole ili prosvetnom inspektor. Pojedinačna greška, ili propust u radu jednog nastavnika nikako ne bi smela da bude prepreka za saradnju sa školom ili revidiranje očekivanja roditelja.

U današnjim uslovima života jedno od osnovnih očekivanja roditelja od škole je upravljanje ponašanjem učenika i obezbeđivanje bezbednog i zdravog okruženja za njihovu decu. Ovo je takođe veoma osetljivo pitanje koje škole, i pored sveg truda, ne mogu da reše bez saradnje sa roditeljima. Bezbednost učenika u školama i pojava nasilja u njima tema su brojnih elektronskih i štampanih medija, naučnih skupova i tribina, blogova, foruma i dnevnih razgovora u različitim sredinama, kao i među samim učenicima. Činjenica je da su incidenti u kojima preovladava nasilje sve učestaliji među maloletnicima u Srbiji. Međutim i roditelji su u velikoj meri odgovorni za nasilničko ponašanje svoje dece, jedinstveni su u stavu prosvetni radnici, psiholozi i pravnici. Osim što nebrigom vaspitanje dece prepuštaju ulici, često su upravo roditelji ti od kojih deca nauče da budu nasilnici, smatraju stručnjaci. Vršnjačko nasilje jeste u porastu ali je za to odgovorno celokupno društvo. Agresivnost se sreće na svakom koraku, govor mržnje je prisutan, teško je pronaći emisiju ili film gde je komunikacija na kulturnom nivou. Problem u

[Type text]

praksi je, takođe, i to što pojedini roditelji potpuno neosnovano brane svoju decu. Veliki je broj slučajeva kad dete dobije ukor u školi zbog nediscipline i nasilja, a onda se roditelj žali i tvrdi da je njegovo dete nevino, iako uopšte nema osnova za tako nešto.

Iskustva stručnih radnika Centara za socijalni rad govore da deca iz porodica sa disfunkcionalnim odnosima često prenose taj model ponašanja i na svoju okolinu, odnosno deca iz takvih porodica su vrlo često akteri vršnjačkog nasilja. Zbog toga je nasilničko ponašanje među mladima problem koji je moguće rešiti samo zajedničkim delovanjem škole, porodice i šire društvene zajednice.

U idealnim uslovima škole bi trebalo da funkcionišu po principu servisnih centara u kojima će deca biti bezbedna, dobijati kvalitetno obrazovanje, imati jednosmeni rad i u školama izrađivati domaće zadatke, a roditelji u njima dobijati uputstva i pomoć vezanu za roditeljstvo, praćenje rada i podršku razvoju svoje dece. U realnosti su očekivanja roditelja od nastavnika i škole, kako praksa pokazuje ili prevelika i nerealna, ili vrlo skromna, daleko ispod onoga što škola zaista i pruža. Škola i školski život ne ostavljaju ravnodušnim ni roditelje, ni učenike, ni prosvetne radnike. Očekivanja od nje možda je najkraće i najtačnije odredio naš veliki pesnik Duško Radović rečima:

„Moramo se dakle potruditi da nam škole ne ostare, da nam se pre vremena ne umore i da ne ostare prosvetni radnici, da nam deca dolaze u školu svoje, a ne naše mladosti.“